

۲۰۱۸/۰۲/۱۲

انجنیر سلطان جان کلیوال

پاکستان څنگه او ولی جوړشو؟

هغه وخت چې امیر شیرعلی خان د دویم وار د پاره د افغانستان د امیر په توګه په ۱۸۶۸ میلادی کال کی قدرت ته ورسیده، د خپل هیواد د پوره آزادی او آبادی په فکر کی شو او په دی لاره کی هلی ځلی پیل کړی چې خپل ملک د روس او انگریز د دولتونو له تسلط نه وساتی. د امیر شیرعلی خان د دی هلو ځلو سره د هغه وخت د انگریز دولت چې د هند په لویه وچه یی پوره تسلط درلود او غوښتل یی چې د خپل اقتدار لمنه تر افغانستانه پوری د روس د دولت د مخنیوی د پاره له یوی خوا او د افغانستان په طبیعی زیرمو د تسلط د پاره له بلی خوا را و غزوی، مخالفت او دسیسو جوړولو ته زور ورکړ او همدا د افغان - انګلیس د دویمې جګړی د پیل کیدو سبب جوړ شو. انگریزانو په کابل حمله وکړه او شیرعلی خان مزار شریف ته په دی امید چې د روس دولت نه مرسته و غواری ولاړ.

شیرعلی خان هملته مړ شو او د کابل سلطنت یی زوی محمد یعقوب خان ته پاتی شو. یعقوب خان چې پا چا شو انگریزانو ور باندی د گندمک شرمونکی معاهده د ۱۸۷۹ میلادی کال د می په میاشت کی لاس لیک کړه. د دی معاهدی په بنیاد د افغانستان خارجی اختیارات د انگریز لاس ته ورغلل او کیوناری Cavagnari په کابل کی د انگریز د نماینده په توګه په کار پیل وکړ.

ډیره لږه موده وروسته د همدی کال د دسمبر په میاشت کی کیوناری د افغان سرتیرو د ملی پاڅون په نتیجه کی د خپل ملګری هیئت سره و وژل شو. یعقوب خان هم انگریزی کمپ ته و تښتیده او له هغه ځایه یی هندوستان ته واستاوه.

په کال ۱۸۸۰ میلادی د جولای په میاشت کی عبدالرحمان خان د بخارا نه راغی او د انگریز په مشوره د کابل پاچاهی ته ورسیده.

عبدالرحمان خان په ډیر شدت سره د قندهار او هرات برخی، د هزاره جات او نورستان سیمی چې په ملوک التوائی توګه اداره کیدلی د خپل تسلط لاندی را وستلی او خپل مخالفین یی په هره برخه کی په بی رحمی سره نابود کړل. انگریزان ددی سری نه په ویره کی شول نو دبریطانوی هند د خارجه چارو وزیر مارتیمر ډیورنډ (Martimor) (Durand)

به اهتمام جلیل غنی هروی

د روسانو د مخنیوی د پاره د افغانستان سره د سیاسي پولی د جوړیدو په تکل کی شو او په ۱۹۹۳م کال کی د ډیورنډ لاین Durand Line په نوم خیالی او فرضی کرښه چی تر ننه پوری په ساحه کی نه ده پیژندل شوی ، د پشتنو او بلوڅو د خاوری ستره برخه په بریطانوی هند پوری و تړله او په دی توگه یی د هند خاوره د روسی له تجاوز څخه وژغورله.

کله چی په ۱۹۱۹ کال کی د غازی امان الله خان د پاچا کیدو نه ورسته د افغان - انگلیس د دریم جنگ په نتیجه کی د افغانستان دولت د پوره خپلواکی لرونکی هیواد شو، نو غازی امان الله خان د خپل هیواد د پاره د هر اړخیز انکشاف او پر مختگ په منظور ځینو گټورو اقتصادی او تعلیمی پرگرامونه ته لاس ور واچاوه، انگریزانو دی د پاره چی د هندوستان پراخه طلائی خاوره یی له لاسه و نه و ځی د غازی امان الله خان د پرگرامونو په وړاندی یی په دسیسو پیل وکه او د نادانو، د اسلام د دین نه د بی خبرو ملایانو او نورو مذهبی بانفوذه څیرو نه په گټی او چټونی سره یی په اسانی سره و کولی شول چی امانی نهضت له ماتی سره مخ کړی. او د افغانانو سرنوشت د غلو د پلی په لاس کی ور کړی.

کله چی د انگریزانو دا تجربه بریالی شوه نو تردی وروسته یی د اسلام تر نامه لاندی د هند د نیمی وچی په ټوله ساحه کی د یوه قوت د جوړیدو د پاره په کار پیل وکه. انگریزانوپه پوره انگریزی مهارت سره و کولی شول چی د هند د لوی وچی د مسلم لیگ په پارټی کی ،چی د ۱۹۰۶ میلادی کال د دسمبر په میاشت کی د اوسنی بنگله دیش په مرکز د ډاکی په ښارکی د (۳۰۰۰) مسلمانو نماینده گانو له خواپه واحد هندوستان کی دخپلو حقوقو د تامین د پاره جوړه کړی وه، خپل ایجنټان او جاسوسان د نیم مسلمان او نیم انگریز محمد علی جناح په مشری، په دی پارټی کی ور داخل کړی او ډیر ژر یی لوړو مقامونو ته ورسوی. انگریزان په دی ډیر ښه پوه شوی وو چی د اسلام د مبارک دین ترپردی لاندی چی د دوی جاسوسان او مزدوران یی په سر کی وی دوی په ډیری اسانی سره کولای شی چی هم په منطقه او هم په نړی کی خپلو موخو ته ځان ورسوي. همدی مفکوری ته د عملی کیدو وخت د دویمی نړیوالی جگری تر ختمیدو وروسته، په داسی حال کی چی انگریزانو نور نه شو کولی چی په هندوستان باندی خپل تسلط ته ادامه ورکړی، را ورسیده. کله چی انگریزانو په ۱۹۴۷ کال کی د هندوستان نه وتلو مجبور شول نو په همدی وخت کی یی، د پاکستان په نوم دا د مصبتونو او ټولی نړی ته د کړاونو ور پېښونکی هیواد را منځ ته کړ او خپل پخوانی ایجنټ او مزدور محمد علی جناح یی د نورو مزدورانو سره د دی هیواد د مسلمانانو په سرونو را نازل کړل. داچی د دی هیواد د جوړښت په وخت کی څومره انسانان و وژل شول بیله موضوع ده . خو یوه خبره ډیره ښکاره ده او هغه داچی دا هیواد د ټولو نه د مخه د افغانستان او د هند د هیوادونو د دایمی نارامی او سرخوړی د پاره خوړ شوی دی او تر څو چی و جود ولری ، دی نا مقدسی وظیفی ته به ادامه ور کوی. داچی د امریکا د دولت د انگریز په مشوره هغه په خپل لاس کی ونیو او د ساړه جنگ په وخت کی یی د وخت د بل نا اهله ابر قدرت (شوروی اتحاد) په وړاندی حمایه کړ او د خپل حریف تر د ماتیدو پوری تری کار واخست هم ځانگری موضوع ده او داچی نن خپله د امریکا د پاره درد سر جوړ شوی هم ځانته مضمون دی. خو تر کومه ځایه چی فکر کیری نور هغه وخت را نژدی دی چی د عدم له دنیا نه دا د انگریز په لاس منځ ته راغلی موجود پاکستان باید نور بیرته د عدم کندی ته ور ولویږی تر څو نړی او منطقه یی له شره خلاصه او د سیمی هیوادونه د آرام سا واخلي.

پای